

Türkiye ve Dünya’da Kentsel Gelişime Yönelik Yönetişimde Katılım İlkesinin İrdelenmesi

Examining the Principle of Participation in Governance for Urban Development in Türkiye and the World

Varol KOÇ¹

Öz

Bu makale, kentsel gelişim süreçlerinde katılımın önemini ve yönetim bağlamındaki rolünü ele alırken, Türkiye’de katılımcı yönetişimin mevcut durumunu incelemekte ve katılımın güçlendirilmesine yönelik gelecekte izlenmesi gereken stratejilere dair öneriler sunmaktadır. Bu çalışmada literatür taraması ve teorik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Kentsel yönetişimde katılımın tarihsel gelişimi, kentsel katılımın etkileri ve engelleri, bu engellerin aşılmasına yönelik stratejiler üzerinde çözümlemeler yapılmıştır. Bulgular, katılımın toplulukların ihtiyaç ve tercihlerinin anlaşılmasına ve karar alma süreçlerine entegrasyonuna katkıda bulunduğunu, bu durumun politika ve uygulamaların daha kapsayıcı ve sürdürülebilir olmasına yardımcı olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, yasal ve kurumsal düzenlemelerin yanı sıra kültürel ve kurumsal değişikliklerin teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Makalede, gelişmekte olan ülkelerde, katılım süreçlerinin daha iyi oturtulması ve kentsel yönetişimdeki sorunların giderilmesi için kapsamlı bir yaklaşımın benimsenmesinin önemli olduğu, Türkiye’de katılımı teşvik eden yasal düzenlemelerin etkinliğini artırmak için mevzuatın güncellenerek iyileştirilmesi ve katılım süreçlerinin yürütülmesinden sorumlu olan kurumsal yapıların daha etkin olması gerektiği sonuçlarına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel gelişim, Gelişmekte olan ülkeler, Planlama, Yönetişim, Katılım

Abstract

This article examines the significance of participation in urban development processes and its role within the context of governance while also analysing the current state of participatory governance in Türkiye and offering recommendations for future strategies aimed at strengthening participation. Through a literature review and theoretical analysis methods, an analysis was conducted on the historical development of participation in urban governance, the effects and obstacles of urban participation, and strategies to overcome these obstacles. It has been determined that participation helps to understand the needs and preferences of communities and include them in decision-making processes, and that such involvement contributes to making policies and practices more inclusive and sustainable, and that cultural and institutional changes as well as legal and institutional regulations should be encouraged in this direction. The article states that in developing countries, it is important to adopt a comprehensive approach to better establish the participation processes and eliminate the problems in urban governance, and in Türkiye, in order to increase the effectiveness of the legal regulations that encourage participation, the legislation should be updated and improved, and that institutional structures responsible for carrying out participation processes should be more effective.

Keywords: Urban development, Developing countries, Planning, Governance, Participation

¹ Doç.Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, kvarol@omu.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-4810-3845>, <https://ror.org/028k5qw24>

Giriş

Katılım, kişi ya da gruplar için karar alma mekanizmalarında, politikalarda ve sosyal hizmetlerde yer alma kapasite ve fırsatlarını artırmaya yönelik süreçleri kapsayan çok yönlü bir kavramdır. Bu kavramda her bir boyut, bireyin veya topluluğun söz hakkını güçlendirmeyi amaçlayan farklı teorik yaklaşımlar ve uygulama stratejileri ile desteklenir. Bu bağlamda, katılım mekanizmalarının etkinliği, sürecin şeffaflığına, kapsayıcılığına ve katılımcıların karar alma süreçlerine gerçek anlamda etki edebilmesine bağlıdır. Karar alma mekanizmalarında katılımın teorik çerçevesi, karar alıcıların halkı göstermelik olarak süreçlere dahil ettiği manipülasyon basamağından, tam ortaklığa kadar uzanan sekiz basamaklı katılım düzeylerini içeren Katılım Merdiveni (Arnstein, 1969) kavramıyla ele alınır. Birey ve grupların yönetime etki etme çabalarını içeren politik katılım ise, oy kullanma, protestolara katılma veya sivil toplum kuruluşlarında yer alma şeklinde olabilir (Verba ve Nie, 1972). Bu süreçte seçimlere katılım oranlarının artırılması ve sivil toplum örgütlerinin temsili, Agonistik Demokrasinin uygulama örnekleri olarak verilebilir (Mouffe, 2000). Sosyal hizmetlerde katılım da, tasarım, uygulanma ve değerlendirilmelere dahil olmayı içerir. Sosyal hizmetlerde, güçlendirme yaklaşımı ile, bireylerin aktif katılımı ile kendi yaşamlarını kontrol etme kapasitelerini artırmaları hedeflenir (Erbay, 2019). Hizmet alan bireylerin ihtiyaçlarının doğrudan planlama süreçlerine yansıtıldığı model de, Katılımcı planlama olarak adlandırılır (Özdemir, 2019). Sosyal hizmetlerin bireyler yerine topluluk düzeyinde tasarlanmasına yönelik geliştirilen Toplum merkezli yaklaşımlar da mevcuttur (Buz ve Ayyıldız, 2019). Sosyal yardım projelerinde hedef kitlenin görüşlerini alarak projelerin şekillendirilmesi, yerel kalkınma projelerinde topluluk üyelerinin aktif katılımının sağlanması, bu konulardaki bazı uygulama örnekleri olarak verilebilir.

Son yıllarda, kentsel yönetim anlayışı giderek daha fazla katılımı teşvik etmektedir (Fung, 2006; Healey, 2010; Koç, 2023a). Katılım, kentsel gelişim süreçlerinde toplulukların etkili bir şekilde dahil edilmesini sağlar. Bu, kent sakinlerinin ihtiyaçlarının ve tercihlerinin daha iyi anlaşılmasını ve bu doğrultuda politika ve uygulamaların şekillendirilmesini mümkün kılar. Ayrıca, katılım süreci, toplulukların kentsel gelişim kararlarına sahip olma duygusunu güçlendirir ve böylelikle toplulukların bu kararlara daha fazla sahiplenmesini sağlar. Kentsel gelişimde katılımı teşvik etmek için etkili bir yönetim çerçevesi gereklidir. Bu çerçeve, karar alma süreçlerinin şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı olmasını sağlar (Innes ve Booher, 2010; Svava ve Denhardt, 2010; Koç, 2024a). Ek olarak, farklı paydaşların çeşitli katılım mekanizmalarına erişimini kolaylaştırır ve böylelikle katılımın kapsayıcılığını artırır. Bununla birlikte, yönetimde katılımı güçlendirmek için sadece yapısal düzenlemeler yeterli değildir; aynı zamanda kültürel ve kurumsal değişimleri teşvik etmek de önemlidir (Gaventa ve Barrett, 2012; Sennett, 2012).

Konut ve kentsel gelişim alanlarında yaptığı çalışmalarla tanınan bir mimar ve düşünür olan John Turner'ın yönetim sistemlerinde karar alma mekanizmaları üzerine yaptığı çalışmalardan (Turner, 1968; Turner ve Fichter, 1972) ve 1976 yılında toplanan ilk Habitat konferansından beri, yasal kentsel alanların dönüştürülmesinde karar alma mekanizmalarında katılımcıların desteğini etkin kılmaya yönelik yönetim stratejileri geliştirilmeye çalışılmaktadır (Berner 2001, Pugh 2001). Bu doğrultuda, arazi- gecekondü sahibi gruplarla büyükşehir yönetim birimlerinin karar alma birimleri arasında ilişkiler kurulmalı, ancak bu ilişkiler idari iradenin karar alma sürecinde baskın rol olarak hakimiyet kurması doğrultusunda kullanılmamalıdır. İdari iradeye bağlı karar alma gruplarının, hak sahibi grupların karar sürecini etkileme yönündeki çabalarıyla tezat olacak şekilde giriştikleri mücadeleler kentsel sürekliliği olumsuz etkileyen sonuçlar doğurabilmektedir (Türker-Deveciğil 2006; Koç, 2024b). Bundan dolayı 1996 yılındaki Habitat konferansında ise insanca ve eşit yaşama hakkının, sürdürülebilirliğin önemli bir bileşeni olması gerekliliği ve

karar almada vatandaş katılımının önemi resmi olarak vurgulanmıştır (UN, 1996). Phillips ve İlcan (2004), katılımcı teknikleri, neoliberal yönetişimin önemli bir unsuru olarak görür. Politikacılar kentsel dönüşüm ve yapılandırmada yönetişimin önemini görmüşler ve kentsel yönetişimi, elden gelen en verimli süreçler yoluyla kentlerin rekabet gücünü artırmada kullanmak istemişlerdir (Gross ve Hambleton 2007; Stren, 2007). Bu nedenle Freire (2001), şehirde rekabet edebilirlik hatta yaşanabilirlik için şehir yönetiminin ve yönetişimin önemi üzerinde durmuştur.

Katılımcı teknikler vatandaşları sürece dahil ederek onları güçlendirmekle kalmaz; aynı zamanda kentsel dönüşümü de hızlandırır (Gün vd., 2021). Ancak kentsel tasarımda katılımcılarla elde edilebilecek çözümlerin başarısı, kent sakinlerinin özel ihtiyaç ve isteklerinin belirlenebilerek tasarım süreçlerine dahil edilebilmesiyle mümkündür (Thinyane vd., 2018). Katılımcıların tasarım süreçlerine dahil edilmesi, geliştirme, konsept ve uygulama olarak, öncelikle gelişmiş ülkelerde gerçekleştirilmiştir (Winschiers 2006). Gelişmekte olan ve yeni gelişmiş ülkelerde ise ancak sınırlı araştırma ve uygulamalar vardır. Dolayısıyla gelişmiş ülke sistemlerinde oturmuş ve yerleşmiş katılımcıların entegre olma durumunun, geliştirmekte olan ve yeni gelişmiş ülkelerde aynen kopyalanıp uygulanmasında güçlükler vardır (Messeter vd., 2012). Çünkü bu ülkelerde kentsel yönetim tam olarak içselleştirilemediğinden iyi oturtulamamış durumdadır. Bu nedenle gayri resmi alanlar iyileştirilip dönüştürülürken sorunlar çıkar. Bunun sonucu olarak da sürdürülebilir şehirler kurulamaz. Bu sorunların çözümünde kentsel grupların katılım süreçlerine dahil edilerek yönetim ortakları haline getirilmesi önem kazanır. Ancak katılım mekanizmasını popülist ekonomik- politik yaklaşımlar yani taviz ve çıkarlar ekseninde değil, çevresel hassasiyetler ve sürdürülebilir şehirler bağlamında bir uzlaşi kültürüne dayandırarak oluşturmak gerekir (Türker-Deveciğil 2006; Koç, 2023b).

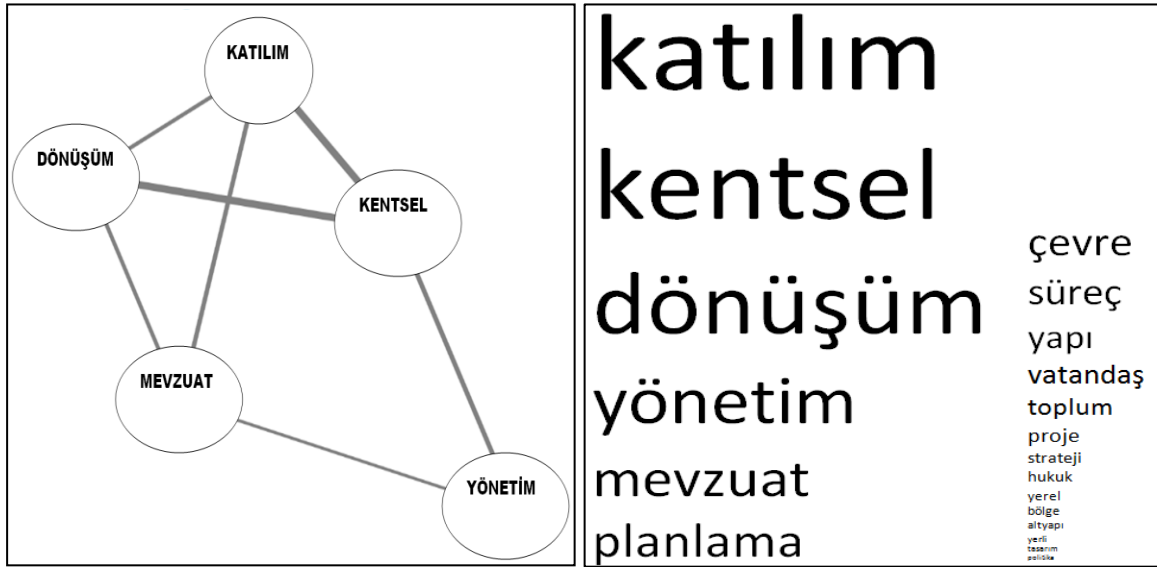
Türkiye’de, Yerel Gündem 21 Süreçleri bağlamında, kentlerde sürdürülebilir kalkınma ve yerel halkın katılımını artırmak hedeflemiştir. Bu uygulamalar özellikle kadınlar ve gençlerin katılımını güçlendiren mekanizmalar sunmuştur (Emrealp, 2005; Güneş ve Beyazıt, 2012). Daha sonraları, kent konseyleri arasında iş birliği, deneyim ve paylaşımı sağlamak amacıyla Kent Konseyleri Birliği, 2011 yılında Kocaeli’de yapılan II. Kent Konseyleri Buluşması sırasında duyurulmuş ve 2012’de kurumsal statü kazanmıştır (Karasu vd., 2020; Atılğan ve Yıldırım, 2022). Balıkesir III. Kent Konseyleri Sempozyumu “Geleceğin Kentlerinde İşbirliği ve Dayanışma” temasıyla düzenlenmiş, kent konseylerinin rolü ve işlevlerini geliştirmek için deneyim paylaşımı yapılmıştır (Kent Konseyleri Birliği, 2021). Bursa ve Yalova’daki uygulamalar, yerel yönetimde katılımı artırmayı başarmış ve özellikle sosyal dayanışmayı güçlendirmiştir (Küçükşen ve Yaman, 2018). Adana’da uygulanan kent konseyi modeli de, katılımı artırarak kadınların, gençlerin ve engellilerin kentsel karar alma süreçlerine dahil edilmesine öncülük etmiştir (Arslan, 2017) .

1. Yöntem

Bu çalışmada yöntem olarak literal verilerin ilişkisel analiz ve yorumlamalarına dayalı öneri geliştirme metodu kullanılmıştır. Literal verilerin ilişkisel analizi, metin temelli verilerin belirli temalar veya kavramlar arasındaki ilişkiyi anlamak için incelenmesini ifade etmektedir (Manning ve Schutze,1999). İlk aşamada, metinlerden elde edilen anahtar kavramlar ve temalar belirlenir, ardından bu temalar arasındaki ilişkiler tanımlanır (Gibbs, 2007). Verilerin ilk incelemesinde, kelime frekansları analiz edilerek metinde tekrar eden kavramlar tespit edilir. Daha sonra, bu kavramlar arasındaki bağlar ve eşleşmeler belirlenir (Baxter ve Jack, 2008). Metnin ana fikirleri özetlenip tematik ilişkileri incelenerek, metindeki temaların görselleştirilmiş bir ilişkisel haritası oluşturulur (Miles ve Huberman, 1994). Ancak, bu

çalışma özelinde bir metodolojik sınırlama olarak belirtilmelidir ki, bu çalışmada, çalışmanın yöntem bölümünde verilen metin analiz edilmiştir. Yöntem bölümü metni, literatürden yararlanılarak hazırlanmış bir sentezdir ve dolayısıyla analizlerin temel aldığı bir tür ikincil veri kaynağı olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla analizler, doğrudan orijinal kaynaklara dayanmamaktadır. İdeal olan, orijinal literatürü doğrudan analiz etmek ve ilişkisel haritalama ile kelime frekansı analizlerini bu orijinal kaynaklar üzerinden yapmaktır. Bu çalışmada yapılan analizler, mevcut yöntem metni üzerinden literatürdeki temalar arasında ilişkiler kurmayı amaçlayan bir *ön çalışma* olarak görülebilir. İleride, daha derinlemesine bir analiz yapmak için orijinal kaynakların metinlerinin analiz edilmesi planlanmaktadır.

Literatürden yararlanılarak yazılan bu yöntem bölümünün metni analiz edildiğinde, "katılım" ve "kentsel" kelimeleri arasında güçlü bir bağlantı olduğu görülmektedir. Bu durum, analiz edilen literatürde halk katılımının kentsel planlama süreçlerinde ne denli merkezi bir tema olduğunu işaret etmektedir. **"Kentsel" ve "dönüşüm"** arasındaki bağ da güçlüdür. Bu da kentsel dönüşümün, çalışmalarda sıklıkla vurgulanan bir diğer anahtar tema olduğunu göstermektedir. Bu analiz, araştırmanın odaklandığı temaları netleştirmekle kalmamış, aynı zamanda bu temaların birbirleriyle olan ilişkilerini de görsel ve sayısal bir şekilde ifade etmiştir. Şekil 1.'de temalar arasındaki ilişkiler ağ grafiği ile gösterilmiştir. Çizgilerin kalınlığı, iki tema arasındaki bağın gücünü temsil etmektedir. Bu bağlar, metin içinde kaç kez birlikte geçtiği gibi sayısal bir temel üzerinden belirlenmiştir. Şekil 1.'de, metin içinde en sık kullanılan ve frekansları 80'den 10'a doğru azalan 20 kelimenin sıralaması da verilmiştir. Bu kelimeler sırasıyla, katılım, kentsel, dönüşüm, yönetim, mevzuat, planlama, çevre, süreç, yapı, vatandaş, toplum, proje, strateji, hukuk, yerel, bölge, altyapı, yerli, tasarım, politika kelimeleridir. Bu analiz, belirli kelimelerin öncelikli temalar olarak öne çıktığını ve araştırmanın odak noktalarını yansıttığını göstermektedir.



Şekil 1. Ağ grafiği ve kelime frekans boyutları

1.1. Dünyada Kentsel Katılımın Çeşitleri, Etkileri, Engelleri ve Çözümleri

Yönetim sistemlerinin bir dalı olarak kentsel yönetim uygulamaları, tüm yönetim sistemlerinde olduğu gibi, kaynak- hizmet girdi- çıktısı arasındaki süreçleri, proses yaklaşımıyla en verimli hale getirmeye çalışır. Yönetim sistemlerindeki öğrenen organizasyon prensibi, kentsel yönetişimde eğitici ve öğrenen şehir ilkesi olarak kendini gösterir. Bu ilke,

sadece iyi eğitimli insanlardan oluşan bir şehir anlayışı değildir. Kentsel yaratıcılığın yaygınlaşıp eleştirel ve dönüştürücü bir güç haline gelmesi istenir. Dönüşüm için kollektif bir şekilde başka ve daha iyi bir geleceğe odaklanmış ve bu yönde teşvik edilmiş bir kent halkı gerekir (Salomone & Messina 2011). Bu süreçte insanlar karşılığın unsurları değil, Dünya içinde Dünyayla birlikte olan bir biraradalığın ve dayanışmanın parçaları olmalıdır (Montuori 2003). Kent halkı gerçekliği okumanın yanında onu değiştirmeye başlamayı da öğrenmelidir. Zira bireyler bir değişime neden olabilecekleri oranda kendilerini değiştirmeye hevesli ve muktedirler (Freire 2001). Yani bireylere, bireyliklerinin ötesinde daha büyük yapıcı idealler peşinde koşabilme özgürlüğü sağlandığında ancak bireyler olumlu değişimler geçirebilir. Böylece birey hem büyük resimde kritik bir konumda olur hem de kendini iyileştirici gücün direk faili konumuna yükselir. Öyleyse aslında sıradan bir vatandaş, mevcut düzende değişiklik yapma potansiyelini vatandaşlığında barındırmaktadır. Her birey, daha iyi bir yaşam kalitesini toplum ve kendisi için arzulayıp bu doğrultuda hareket edebilecek potansiyeldedir. Dolayısıyla bu potansiyelleri yapıcı bir kinetiğe dönüştürebilecek bir yönetişimsel sistem önem kazanır. Kemmis (1982)’in dediği gibi, olumluluğa yönelik yansıma sadece kişiye yönelik psikolojik bir süreç değil, eylem odaklı bir süreç olarak anlaşılmalıdır. Bu noktada katılım, kapsayıcı kentin kilit noktasıdır. Kapsayıcı kentin sakinleri günlük ve politik hayatta karar alma süreçlerine etkin olarak dahil olurlar. Böylece katılım, kent halkına bir kimlik ve aidiyet duygusu vererek kentsel gelişimin hem önemli aktörleri hem de faydalanıcıları olmalarını sağlar (UN–Habitat 2011; Koç, 2023b).

Aslında kentsel akışta etkileşim ve değiş tokuş üretebilecek esnek ve yumuşak yaratıcı güç, tüm insanların içinde olan bir güdüdür. Ancak yönetişimsel sistemlerle, hali hazırda mevcut olan bu potansiyel ve beceri yeteneği, disiplinler arası bilimsel bir süzgeçle yeniden incelenip yapılandırılarak uygulanmalıdır (Salomone & Messina 2011). Yaratıcı şehir, senaryoya dayalı bir tiyatro oyunu yerine, katılımcıların doğaçlama yaptığı bir sahne performansı gibidir. Demokratik biçimde katılımcılar tarafından şekillendirilen oyunun olay örgüsü, doğaçlama yapan herhangi bir katılımcı tarafından bir yöne götürülürken, konular diğer katılımcılar tarafından karmaşık, iç içe ağlar şeklinde tekrar tekrar türetilir. “Yaratıcı şehir, olmasını istediğimiz gibi, tek bir mozaikte birleşen on binlerce yaratıcı eyleme de ihtiyaç duyar.” (Salomone & Messina 2011).

Çoğu faydalar, sadece teknolojik yenilikler ve yöneticilerin yaptıracağı akıllı planlamalarla sağlanamaz. Kent sakinlerini kentsel yönetime yönelik operasyonel ve stratejik karar alma mekanizmalarına dahil etmek, şeffaflığı ve hesap verilebilirliği artırdığı gibi konutlar ve kurslar- ana okulları gibi ortak alanlar için toplum yararına başarılı sonuçlar almayı sağlar. Bu doğrultuda kurulabilecek kooperatiflerde üyeler arası etkileşim sosyal yardımlaşma ve eğitim hizmetleriyle daha zengin bir sosyal hayat oluşturmada etkili olabilecek sosyo-ekonomik faydalar sağlayabilir. Vatandaş katılımının önünün açılması, bölgede hem sürdürülebilirliği hem de yaşam kalitesini artırır. Bu bağlamda Aksu ve Taştekin (2020), kent konseylerinin yerel demokrasiye katkısını incelemektedir. Kent konseyleri, yerelde demokratik katılımın sağlanması, kentsel bilincin geliştirilmesi ve kentin temel sorunlarının çözülmesinde ortak aklın oluşturulması amacıyla kurulmuş gönüllülük esasına dayanan yerel meclislerdir. Bu yapılar, vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını teşvik ederek, yönetimlerin daha şeffaf ve hesap verebilir olmasını sağlar. Ayrıca, sosyal inovasyon ve yerel kalkınma projelerinin geliştirilmesine katkıda bulunur. Aksu ve Taştekin (2020), kent konseylerinin yerel demokrasiyi güçlendirdiğini, ancak alınan kararların belediyelerce dikkate alınmadığı durumların da olduğunu belirtmektedirler. Bu durum, vatandaş katılımının etkinliği ve yerel yönetimlerin bu katılıma verdiği önemin artırılması gerektiğini göstermektedir.

Katılım, kentsel gelişim süreçlerinde farklı şekillerde gerçekleşebilir. Bunlar arasında bilgilendirme, danışma, işbirliği, ortak karar alma ve topluluk tabanlı girişimler gibi çeşitli düzeyler bulunmaktadır. Farklı katılım düzeyleri, karar alma süreçlerine toplulukların katılımını artırabilir ve böylelikle kentsel projelerin toplumun ihtiyaçlarına daha uygun hale gelmesini sağlayabilir. Ancak, katılımın etkileri ve sonuçları konusunda bazı tartışmalar bulunmaktadır. Örneğin, bazı eleştirmenler, katılımın sadece sembolik bir rol oynadığını ve gerçek karar alma süreçlerine etkisi olmadığını iddia etmektedir. Örneğin Saylam (2020), Türkiye'deki bakanlıkların web siteleri üzerinden sağlanan e-katılım düzeylerini incelediği araştırmasında, bakanlıkların web sitelerinde vatandaşlara yönelik bilgilendirme faaliyetlerinin üst düzeyde olduğu, ancak vatandaşların karar alma süreçlerine aktif katılımını sağlayacak işleyen mekanizmaların bulunmadığı tespitini yapmıştır. Bu durum, katılımın sembolik düzeyde kaldığı ve gerçek karar alma süreçlerine etkisinin sınırlı olduğu eleştirilerini desteklemektedir. Aslında kentsel gelişimde de katılımı zorlaştıran birçok engel bulunmaktadır. Bunlar arasında bilgi eksikliği, kaynak kısıtlamaları, toplumsal eşitsizlikler, dil ve kültürel engeller gibi faktörler yer almaktadır. Bu engelleri aşmak için çeşitli stratejiler ve çözümler geliştirilebilir. Örneğin, katılımcı eğitim programları düzenlemek, çeşitli topluluk gruplarını temsil etmek için çeşitlilik ve kapsayıcılığı teşvik etmek ve iletişim araçlarını çeşitlendirmek gibi yöntemler kullanılabilir. Bu konuyu ele alan Neslihan ve Aykut (2020), kentsel dönüşüm projelerinin akıllı büyüme ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesini inceleyerek, kentsel dönüşüm uygulamalarının sürdürülebilir bir proje olup olmadığının değerlendirilmesine yönelik bir model oluşturma çabasını ele almaktadırlar. Bu bağlamda çalışmada, katılımın farklı düzeyleri ve karşılaşılan engeller üzerinde durulmaktadır.

Topluluk üyelerinin, kentsel gelişim projeleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları katılımın önünde bir engeldir. Bu engeli aşmak için, bilgilendirme kampanyaları düzenlemek ve proje belgelerini topluluğa açık bir şekilde sunmak önemlidir. Bilgilendirme, topluluk üyelerinin kentsel gelişim projeleri hakkında bilgi edinmelerini sağlayarak topluluğun projeye ilişkin farkındalığını artırabilir ve karar alma süreçlerine daha fazla katılımı teşvik edebilir. Bilgisel problem olmasa bile topluluklar, katılım süreçlerine katılmak için yeterli kaynağa sahip olmayabilirler. Bu sorunu çözmek için ve katılımı teşvik etmek için bütçeden ayrılmış kaynaklar ve finansal destekler sağlanabilir. Ancak yine de topluluk üyeleri arasındaki kaynakların eşitsiz dağılımı veya yetersizliği, katılımcıların sürece eşit şekilde katılmasını zorlaştırabilir. Dolayısıyla Bazı topluluk grupları, kentsel gelişim karar alma süreçlerine eşit erişime sahip olmayabilirler. Bu sorunu aşmak için, çeşitliliği ve kapsayıcılığı teşvik eden politikalar ve programlar geliştirilebilir. Örneğin farklı dil ve kültürlere sahip topluluklar arasında iletişim zorlukları ortaya çıkabilir. Bu engeli aşmak için, çok dilli ve kültürel olarak duyarlı katılım süreçleri geliştirilmelidir. Zira toplum içindeki farklı gruplar arasındaki eşitsizlikler, bazı grupların sesinin diğerlerine göre daha az duyulmasına veya dikkate alınmasına neden olabilir. Yerel yönetimlerin kentsel dönüşüm uygulamaları sürecine halkın katılımını inceleyen Doğan (2015), kentsel dönüşüm projelerinin başarısı için halkın katılımının önemini vurgulamakta ve katılımın önündeki engelleri tartışmaktadır. Ayrıca, halkın katılımını artırmak için bilgilendirme ve eğitim çalışmalarının gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Dilsel hatta kültürel farklar olmasa bile, topluluk üyeleri arasındaki iletişim eksikliği veya eksik anlaşılma, etkili bir işbirliği ve ortak karar alma sürecini engelleyebilir. Zira farklı siyasi veya ideolojik görüşlere sahip gruplar arasındaki anlaşmazlıklar, ortak karar alma sürecini etkileyebilir ve sürecin ilerlemesini engelleyebilir. Ayrıca topluluk üyelerinin eğitim seviyeleri veya bilinç düzeyleri, katılımcıların sürece etkin bir şekilde katılmasını veya karar almalarını etkileyebilir. Benzer şekilde, farklı kültürel arka planlara sahip topluluk üyeleri arasındaki anlayış eksikliği veya farklı beklentiler, işbirliği ve ortak karar alma sürecini

karmaşık hale getirebilir. Ekşi ve Şahin (2024), Türkiye’de yaşayan yerliler ve Suriyeli sığınmacıların sosyokültürel uyumunu etkileyen faktörleri incelemektedir. Özellikle kültürlerarası iletişim engelleri, gruplar arası statü algısı ve kültürleşme tutumlarının sosyokültürel uyum üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, kültürlerarası iletişim kaygısı ve etnik merkezcilik gibi faktörlerin sosyokültürel uyumu olumsuz etkilediği, gruplar arası statü algısının ise sosyokültürel uyum üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Ayrıca, kültürleşme tutumları arasında ayrışma tutumunun sosyokültürel uyumu olumsuz etkilediği, entegrasyon tutumunun ise olumlu etkilediği belirlenmiştir. Bu bulgular, farklı kültürel arka planlara sahip topluluklar arasındaki iletişim engellerinin ve kültürel tutumların, ortak karar alma süreçlerinde işbirliği ve uyumu nasıl etkileyebileceğini göstermektedir. Ek olarak topluluk liderleri arasındaki güven eksikliği veya liderlikteki tutarsızlık, karar alma sürecinin etkinliğini azaltabilir. Tüm bunların ötesinde mevcut yasal düzenlemeler veya yönetmelikler, topluluk katılımını veya karar alma sürecini sınırlandırabilir. Bu engelleri aşmak için şeffaf iletişim, eşitlik ve adalet prensiplerine dayalı süreçler, eğitim ve farkındalık çalışmaları gibi çeşitli stratejiler kullanılabilir. Farklı grupların temsil edildiği ve herkesin görüşlerinin dikkate alındığı bir platform oluşturmak da önemlidir. Zira kentsel politikalar geliştirilirken kent sakinlerine danışılması, topluluk üyelerinin fikirlerini ve görüşlerini belirtmelerine, kurumlarla ve birbirleriyle iş birliği geliştirerek ortak kararlar alabilmelerine olanak tanır. Çünkü danışma süreci, toplulukların kentsel projeler üzerinde etkili bir şekilde fikir beyan etmelerini sağlar. Bu sürecin olgunlaştırılması işbirliği kapılarının açılmasıyla mümkündür. Böylece topluluk üyelerinin ve diğer paydaşların birlikte çalışarak ortak kararlar alması, iş birliği ile projenin tüm paydaşlar için daha kabul edilebilir hale gelmesi sağlanabilir. Topluluk üyelerinin tam olarak eşit bir şekilde karar alma sürecine katılmalarını sağlayan bir ortak karar alma süreci, toplulukların kentsel projeler üzerinde tam yetkiye sahip olmalarını da sağlayabilir. Bu sayede topluluk üyelerine kendi ihtiyaçlarına yönelik kentsel gelişim projelerini başlatma ve yönetme fırsatı verilmiş olur. Bu tür girişimler, toplulukların kendi kendine yeterliliklerini artırıp yerel sorunlara çözüm bulmalarını sağlayabilir. Çakır, E. (2023), kentsel dönüşüm projelerinde topluluk katılımının önündeki engeller ve çözüm önerileri üzerine geliştirdiği çalışmada, kentsel dönüşüm uygulamalarının tarihsel gelişimini inceleyerek, 21. yüzyılda karşılaşılan kentsel sorunlarla başa çıkmak için nasıl bir dönüşüm geçirmesi gerektiğini ele almaktadır. Çalışma, sürdürülebilir ve akıllı kent yaklaşımlarının kentsel dönüşüm süreçlerine entegrasyonunun önemini vurgulayarak, gelecekteki kent ihtiyaçlarına uygun yeni eğilimleri tartışmaktadır. Bu makale, kentsel dönüşüm projelerinde topluluk katılımının artırılması ve sürdürülebilirlik ilkelerinin uygulanması konularında bilgiler sunmaktadır.

Son yıllarda, dijital teknolojilerin kentsel katılım süreçlerinde önemli bir rol oynamaya başladığı gözlemlenmektedir. Web tabanlı ve/veya çevrimiçi platformlar, sosyal medya platformları, mobil uygulamalar ve diğer dijital araçlar, topluluk üyelerinin bir araya gelmelerini, kentsel gelişim projeleri hakkında bilgi edinip görüşlerini paylaşmalarını, böylece kentsel gelişim kararlarına daha kolay katılmalarını sağlayarak karar alma süreçlerine katılımlarını teşvik edip artırabilir. Günümüz teknoloji çağında halk katılımını sağlayan telefon uygulamaları ve internet formları, şehirdeki birçok grubun ortak paydaşlar olarak kent yapılandırma süreçlerine katılımını mümkün kılmaktadır. İnternet ağları üzerinden gerçekleştirilebilen bu etkileşimli bağlantılar sayesinde halk katılımı yaygınlaştırılıp birçok farklı grupların erişiminin sağlanması ve sonuçta anlamlı katılımların olması sağlanmaktadır. Böyle geniş tabanlı bir katılım yoğunluğu şüphesiz kentsel tasarım ve planlamada süreçlerin daha katılımcı gerçekleşmesini sağlayarak demokratik bir ortamda kent halkının kent yapılanması üzerinde söz hakkı olması idealini gerçekleştirmeye bu zamana kadar hiç olamadığı şekilde yaklaşmıştır (Evans- Cowley ve Hollander 2010). Son yirmi yılda,

vatandaşların ve diğer paydaşların katılımını kolaylaştırmak için web tabanlı platformlar, mobil katılım uygulamaları ve dijital katılım oyunları gibi çok sayıda teknoloji etkin katılım araçları, teknikleri ve uygulamaları geliştirilmiştir (Poplin 2012; Desouza ve Bhagwatwar 2014; Ertiö 2015; Falco ve Kleinhans 2018). Ancak tüm bunlarla birlikte dijital katılımın dezavantajları da bulunmaktadır. Özellikle dijital uçurum ve dijital okuryazarlık eksikliği gibi sorunlar, bazı topluluk üyelerinin dijital katılım süreçlerinden dışlanmasına neden olabilir.

Kentsel gelişimde katılım sadece yerel değil, aynı zamanda küresel bir boyuta da sahiptir. Özellikle küresel iklim değişikliği, sürdürülebilir kentsel gelişim hedefleri ve uluslararası kentsel politikalar gibi konularda toplulukların katılımı önemlidir. Uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri, kentsel gelişimde katılımı teşvik etmek için küresel düzeyde çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Ayrıca günümüz küreselleşme çağında kentler, ekonomik olarak birbirleriyle mücadele halindedirler. Bazen bu mücadeleler kentsel aktörlerin agresif hale gelmelerine neden olabilir de, akranlarla iş birliği yapmak ve en iyi kentsel uygulamaların geliştirilmesi için ortaklaşa çabaya girişmek öne çıkabilir (UN-Habitat, 2011). Ulus ötesi belediye ağları, kentsel aktörler arasındaki işbirliği, çabalarının sonucu olarak oluşmaktadır (Fünfgeld, 2015). Küresel yönetim düzenlemeleri, gün geçtikçe daha da çok, merkezi bir formdan uzaklaşarak çok merkezli bir yapıya bürünmektedir (Ostrom, 2009). Bu yapılaşmaların tek merkezden yönetilmeyen eylemler üretme potansiyelleri büyümekte ve bu durum uygun çözümler için umut vadetmektedir (Keohane and Victor, 2011). 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen BM Habitat'ının ikincisinde, küresel yönetişimde çok merkezliliğin önemi üzerinde sıkça durulmuştur (UN-Habitat 1996). Bu bağlamda uluslararası kentsel politikalar geliştiren uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri, kentsel gelişimde katılımı teşvik etmek için küresel düzeyde çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Bu girişimler de, yerel toplulukların uluslararası kentsel politika süreçlerine katılmasını sağlar. Ayrıca sürdürülebilir kentsel gelişim hedeflerine yönelik olarak BM'nin sürdürülebilir kalkınma hedefleri, küresel düzeyde toplulukların kentsel gelişim süreçlerine katılımını teşvik etmektedir. Ek olarak küresel iklim değişikliği ile mücadele, kentsel gelişim kararlarında toplulukların katılımını gerektirir. Bu, yerel toplulukların iklim değişikliğiyle ilgili politika ve projeleri belirleme süreçlerine katılmasını sağlar.

1.2. Gelişmekte Olan ve Yeni Gelişmiş Ülkelerde Kentsel Yönetişimde Katılımın Güçlendirilmesi İçin Yapılabilecekler

1.2.1. Teknoloji odaklı çözümler

Gelişmekte olan ve yeni gelişmiş ülkelerde kentsel yönetişimde karar alma- hizmet verme arasındaki kopukluklar, merkezi otoriteden yerel otoritelere, yerel otoritelerden de yerel otoritelerin kendi alt birimlerine yetki- kaynak devrindeki sıkıntılar, yönetsel kapasitenin zayıflığı, kentsel hizmetlerde hesap verilebilirliğe yönelik bir şeffaflığın oluşturulamaması gibi temel zayıflıklar belirlenmektedir (Vira ve Vira 2005, Savage ve Dasgupta 2006, Paul 2010). Tüm bunlarla birlikte teknoloji odaklı çözümler, gelişmiş ülkelerde şehirle ilgili sorunları çözmek veya şehirlerin vizyonlarını geliştirmek için yaygın olarak kullanılırken, gelişmekte olan ülkelerin şehirlerinde nispeten temel kentsel sorunlar için kullanılmıştır (Gün ve ark. 2021). Bu temel zayıflıklar, gelişmekte olan ve yeni gelişmiş ülkelerde kentsel yönetimin etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Yönetsel kapasitenin artırılması, yetki ve kaynak devrinin daha düzgün bir şekilde gerçekleştirilmesi, hesap verilebilirlik ve şeffaflık mekanizmalarının güçlendirilmesi için çeşitli reformların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Teknoloji odaklı çözümler, gelişmekte olan ve yeni gelişmiş ülkelerde kentsel reformların başarılı bir şekilde uygulanmasında önemli bir rol oynayabilir. Özellikle akıllı şehir teknolojileri, veri analitiği ve dijital platformlar, kentsel yönetim süreçlerinde daha

etkili ve şeffaf bir yönetim modeli oluşturulmasına katkı sağlayabilir. Akıllı şehir teknolojileri, bilgi teknolojileri ve internetin sunduğu imkanları kullanarak şehirlerin altyapılarını, kaynaklarını ve hizmetlerini daha verimli bir şekilde yönetmek amacıyla geliştirilen teknolojik sistemlerdir. Bu teknolojiler, genellikle sensörler, IoT (Nesnelerin İnterneti), yapay zeka, büyük veri ve iletişim ağlarını içerir. Akıllı şehirler, bu araçlarla trafik, enerji, atık yönetimi, güvenlik ve çevre gibi alanlarda verimliliği artırmayı hedefler. (Örselli ve Akbay, 2019; Şen, 2023). Veri analitiği ise, büyük veri kümelerinden anlamlı bilgiler çıkarmak için kullanılan çeşitli tekniklerdir. Bu, geçmiş verileri analiz ederek gelecekteki eğilimleri tahmin etmek, performans izlemek ve daha bilinçli kararlar almak için kullanılır. Kentsel alanlarda veri analitiği, şehirlerin çeşitli süreçlerini optimize etmek ve sürdürülebilir bir şekilde yönetmek için kritik bir araçtır. Veri analitiği, büyük veri kaynaklarını işleyerek şehirlere dair içgörüler ve anlamlı çıkarımlar sağlar (Bozkurt, 2023). Dijital platformlar da, kullanıcıların çeşitli hizmetlere erişebildiği, bilgi paylaştığı ve etkileşimde bulunduğu dijital sistemlerdir. Bu platformlar, genellikle internet üzerinden erişilen yazılım çözümleri olarak işler ve akıllı telefon uygulamaları, web tabanlı hizmetler veya IoT platformları gibi unsurları içerir. Kentsel yönetim bağlamında dijital platformlar, halkla etkileşimi sağlamak, kamu hizmetlerini dijital ortamda sunmak ve katılımcı yönetim süreçlerini desteklemek amacıyla kullanılır (Islam ve Sufian, 2022).

Bozkurt (2023) çalışmasında, akıllı kentlerin dijital yönetim süreçlerini ve e-belediyeçilik uygulamalarını incelemektedir. Akıllı kent yaklaşımının temel araçları arasında veri, bilgi ve bilgi teknolojileri (BİT) bulunmaktadır. Bu yaklaşım, veri yönetimi kapasitesinin artırılmasını, bilgi işleme ve BİT kullanımının yoluyla bilgi paylaşımının gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerdeki kentlerde ortaklıklar ve kuruluşlar arası iletişimi teşvik etmektedir. Akıllı kent yaklaşımı, günümüzde giderek daha fazla kabul gören bir konsepttir ve bu yaklaşımın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için kent yönetiminin de dönüşümünü zorunlu kılmaktadır. Kentlerin hızla büyüdüğü, nüfusun arttığı ve kaynakların daha iyi kullanılması gerektiği bir dönemde, akıllı teknolojiler kentlerin daha verimli, sürdürülebilir ve yaşanabilir hale gelmesine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda Islam ve Sufian (2022), akıllı şehirlerde veri analitiği ve liderlik için gösterge panellerinin rolünü ele almaktadır. Şehirler, giderek daha fazla evrilen insan yerleşimleri olup, planlamacılar, karar vericiler ve toplulukların uyum sağlaması gerekmektedir. Veri, belediye yönetimi için önemli bir kaynaktır. Bazı teknolojiler, kentsel verilerin toplanması, işlenmesi ve görselleştirilmesine, kentsel sistemlerin nasıl çalıştığının anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Veri analitiği, akıllı şehirler bağlamında, veri odaklı karar alma süreçlerini destekleyebilir. Islam ve Sufian (2022), şehir panellerinin, kentsel hizmetlerin anahtar göstergeleri hakkında doğru ve temsilci bilgiler edinmek için nasıl kullanılabileceğini incelemektedir. Benzer şekilde Örselli ve Akbay (2019), akıllı kentlerin temel unsurlarını ve teknolojilerini incelemektedir. Çalışmalarında veri analiz merkezleri, coğrafi bilgi sistemleri (CBS), trafik kontrol merkezleri, GPS ile araç takip sistemleri, atık yönetimi, Wi-Fi, merkezi haberleşme, navigasyon, güvenlik kameraları ve yenilenebilir enerji projeleri gibi bileşenlerin akıllı kentlerde nasıl entegre edildiği ve bu entegrasyonun bilgiye dayalı yönetim anlayışı ve katılımcı belediyeçilik hedeflerine nasıl katkı sağladığı tartışılmaktadır.

Bu teknolojilerin entegrasyonu, şehirlerdeki hizmet kalitesinin artırılması, kaynakların daha verimli kullanılması ve vatandaşların karar alma süreçlerine daha aktif katılımını teşvik edebilir. Bu bağlamda Batty ve ark. (2012), akıllı şehir teknolojilerinin geleceğini ve bu teknolojilerin kentsel yönetişimde nasıl bir rol oynayabileceğini tartışmış, veri analitiği, dijital platformlar ve akıllı şehir uygulamalarının entegrasyonunun, şehirlerde hizmet kalitesini nasıl artırabileceği ve kaynakların daha verimli kullanılmasını nasıl sağlayabileceği üzerine

odaklanmışlardır. Kitchin (2014), büyük veri ve akıllı şehir teknolojilerinin kentsel yönetim süreçlerinde nasıl kullanılabileceğini ve bu teknolojilerin karar alma süreçlerinde şeffaflık ve etkinliği nasıl artırabileceğini inceleyerek veri analitiği ve gerçek zamanlı veri kullanımı konuları üzerinde durmuştur. Meijer ve ark. (2016), akıllı şehir araştırmalarının farklı yönlerini ve kentsel yönetişimde bu teknolojilerin rolünü değerlendirerek, yönetim modelleri, kamusal değer ve teknolojik entegrasyon konularını ele alıp, akıllı şehir teknolojilerinin şehirlerde nasıl uygulanabileceği üzerine önerilerde bulunmuşlardır. Nam ve Pardo (2011), akıllı şehir kavramını teknoloji, insanlar ve kurumlar boyutlarıyla ele almış, akıllı şehir teknolojilerinin kentsel yönetişim süreçlerinde nasıl bir dönüşüm sağlayabileceği ve vatandaş katılımını nasıl artırabileceği üzerine analizler sunmuşlardır.

1.2.2. Yerel yönetim kapasitesinin artırılması

Gelişmekte olan ülkelerde yerel yönetimlerin kapasitesinin artırılması için eğitim ve teknik destek programlarının yaygınlaştırılması önemlidir. Bu programlar, yerel yönetim personelinin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik olmalı ve modern yönetim teknikleri ile teknolojilerin etkin kullanımını içermelidir. Bu konularda Grindle (2007), gelişmekte olan ülkelerde yönetişim kapasitesinin artırılmasının önemini ve bunun için gerekli stratejileri tartışmış; eğitim ve teknik destek programlarının yerel yönetimlerin etkinliğini nasıl artırabileceği üzerine öneriler sunmuştur. Haque (2003), yerel yönetimlerin kapasitesinin artırılması için vatandaş katılımının ve eğitim programlarının önemini inceleyerek, modern yönetim tekniklerinin ve teknolojilerin etkin kullanımının yerel yönetimlerde nasıl uygulanabileceğini tartışmıştır. Cheema ve Rondinelli (2007), yerel yönetimlerin kapasitesinin artırılması için merkezîyetçilikten uzaklaşmanın ve yerel yönetimlere yetki devrinin önemini vurgulamışlardır. Bu doğrultuda eğitim ve teknik destek programlarının yaygınlaştırılması için gerekli stratejileri ve modern yönetim tekniklerinin uygulanmasını ele almışlardır. Farazmand (2009) ise, küreselleşme çağında yerel yönetimlerin yönetim kapasitesinin artırılması için öneriler sunmuştur.

Yerel yönetim kapasitelerinin artırılmasında yalnızca teknik destek ve eğitim programları değil, aynı zamanda şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarının güçlendirilmesi de önemlidir. Örneğin, Fox (2007), şeffaflık politikalarının ve hesap verebilirlik uygulamalarının, yerel yönetimlerin vatandaşlarla olan güven ilişkisini nasıl artırabileceğini incelemiştir. Şeffaf veri paylaşımı, bütçe harcamalarının düzenli olarak kamuya açıklanması ve katılımcı denetim mekanizmaları gibi yöntemlerin yerel yönetimlerin etkinliğini artırabileceğini tartışmıştır. Ayrıca, denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, kötü yönetim ve yolsuzluğun önlenmesine katkıda bulunarak, yerel yönetimlerde güven ve etkinliği artırabilir. Yerel yönetimlerin kapasitelerini artırmak için dijitalleşme ve teknolojik altyapının güçlendirilmesi de önemli bir araçtır. Örneğin, Rodriguez- Bolivar (2015), dijital platformların ve akıllı şehir teknolojilerinin yerel yönetim süreçlerinde nasıl kullanılabileceğini ele almıştır. Özellikle coğrafi bilgi sistemleri (GIS), kamu hizmetlerinin dağıtımında etkinliği artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Bolivar, dijital teknolojilerin kullanımıyla vatandaş katılımının teşvik edilmesi ve yerel yönetim süreçlerinin daha şeffaf hale getirilmesi konusunda örnekler sunmuştur.

Vatandaşların yönetime aktif katılımını sağlamak da, yerel yönetimlerin etkinliğini artırmada kritik bir unsurdur. Cornwall (2002), katılımcı planlama süreçlerinin yerel yönetimlere olan güveni artırmada ve daha kapsayıcı politikalar üretmede nasıl etkili olabileceğini incelemiştir. Yerel yönetimlerin vatandaşlarla iş birliğini güçlendirmek için düzenleyeceği çalıştaylar, kamu toplantıları ve anketler, toplulukların ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasını ve çözüm odaklı politikaların geliştirilmesini sağlayabilir. Yerel yönetimlerin kapasitelerini artırmada uluslararası işbirlikleri ve bilgi paylaşımı da önemli bir role sahiptir.

Örneğin, Varsanyi (2011), uluslararası işbirliklerinin ve şehirler arası bilgi ağlarının yerel yönetimlerde inovasyonu teşvik etme potansiyelini ele almıştır. Bu bağlamda, kardeş şehir anlaşmaları, uluslararası kalkınma projeleri ve global ağlar üzerinden yapılan bilgi paylaşımı, yerel yönetimlerin modern yöntemleri ve teknolojileri benimsemelerine olanak tanıyabilir. Yerel yönetimlerin kapasitesini artırmanın bir başka yolu, liderlik geliştirme ve profesyonel eğitim programlarının uygulanmasıdır. Rainey ve Bozeman (2000), kamu sektöründe liderlik ve yenilikçi düşüncenin geliştirilmesinin önemini vurgulamışlardır. Özellikle liderlik eğitim programları, yerel yönetimlerdeki yöneticilerin stratejik karar alma becerilerini geliştirmelerine ve organizasyonel değişiklikleri daha etkili bir şekilde yönetmelerine olanak tanır.

1.2.3. Katılımcı bütçeleme

Katılımcı bütçeleme ile, kentsel hizmetlerde toplumsal ihtiyaçlar ve öncelikler daha iyi anlaşılabilir ve karşılanabilir. Arnstein (1969), vatandaş katılımını artırmak için geliştirilen katılım merdiveni modeli ile vatandaşların karar alma süreçlerine dahil edilme derecelerini tartışarak, katılımcı bütçeleme ve topluluk toplantıları gibi stratejilerin önemine vurgu yapmıştır. Fung (2006), vatandaş katılımını artırmak için farklı katılım biçimlerini ve stratejilerini incelemiş, katılımcı bütçeleme, topluluk toplantıları ve dijital platformlar aracılığıyla vatandaşların görüş ve önerilerini ifade edebileceği mekanizmaları ele almışlardır. Wampler (2012), katılımcı bütçelemenin temel ilkelerini ve kentsel hizmetlerde toplumsal ihtiyaçlar ve önceliklerin anlaşılmasına yönelik etkilerini tartışarak bu yöntemin vatandaş katılımını nasıl artırabileceğine dair örnekler sunmuştur. Macintosh (2004). dijital platformların politika oluşturma süreçlerindeki rolünü ve vatandaş katılımını artırmadaki etkisini, e-katılımın, vatandaşların görüş ve önerilerini ifade edebileceği mekanizmaların geliştirilmesindeki önemini irdelemiştir. Nabatchi (2012), kamu değerleri araştırmasında halkın rolünü ve vatandaş katılımını artırmak için geliştirilen katılım stratejilerinden katılımcı bütçeleme, topluluk toplantıları ve dijital platformların kullanımı üzerine öneriler sunmuştur.

1.2.4. Uluslararası işbirliği

Gelişmekte olan ülkelerde kentsel sorunların çözümünde uluslararası işbirliği ve bilgi paylaşımının teşvik edilmesi de önemlidir. Gelişmiş ülkelere edinilen deneyimler ve en iyi uygulamalar, yerel koşullara uyarlanarak kentsel yönetim kapasitelerinin artırılmasında kullanılabilir. Bu sayede, şehirlerin sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde gelişmesi mümkün olacaktır. Örneğin Pieterse (2008), gelişmekte olan ülkelerde kentsel gelişim krizini ve bu krizle başa çıkmak için uluslararası işbirliği ve bilgi paylaşımının önemini ele almıştır. Gelişmiş ülkelere edinilen deneyimlerin yerel koşullara uyarlanarak nasıl kullanılabileceğine dair örnekler sunmuştur. Campbell (2012), şehirlerin ağ kurma, öğrenme ve yenilik yapma süreçlerini incelemiş, Uluslararası işbirliği ve bilgi paylaşımının, gelişmekte olan ülkelerdeki şehirlerin kentsel yönetim kapasitelerini artırmada nasıl kullanılabileceğine odaklanmıştır. Evans (2002), kentsel sürdürülebilirlik ve yaşanabilirlik mücadelelerinde Uluslararası işbirliği ve bilgi paylaşımını irdelemiştir. Satterthwaite (2007), küresel kentleşme sürecini, gelişmiş ülkelere edinilen en iyi uygulamaların, gelişmekte olan ülkelere nasıl uygulanabileceğini tartışmıştır. UN-Habitat (2016) raporu, dünya şehirlerinin karşı karşıya olduğu zorlukları ve uluslararası işbirliği ile bilgi paylaşımının kentsel gelişime nasıl katkı sağlayabileceğini incelemiş, sürdürülebilir ve kapsayıcı şehirlerin oluşturulmasında en iyi uygulamalara dair küresel örnekleri sunmuştur.

Gelişmekte olan ülkelerdeki kentsel sorunların çözümü için uluslararası iş birliği, sadece teknik bilgi ve kaynak aktarımını değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel etkileşimleri de içeren çok boyutlu bir süreçtir. Bu iş birliği, sürdürülebilir kalkınma

hedeflerine ulaşmada önemli bir araçtır. Örneğin, Gleeson ve Low (2000), şehirlerin karşılaştığı çevresel ve ekonomik zorlukların üstesinden gelmek için bölgesel ve küresel iş birliğinin gerekliliğini vurgulamıştır. Yazarlar, özellikle karbon salınımını azaltma, yeşil altyapı geliştirme ve yenilikçi finansman mekanizmalarının oluşturulmasında uluslararası ortaklıkların nasıl etkili olabileceğini tartışmışlardır. Bunun yanı sıra, uluslararası iş birliği sadece gelişmekte olan ülkelere bilgi transferi olarak görülmemeli, aynı zamanda bu ülkelerin kendi yerel bilgilerini ve yenilikçi uygulamalarını da küresel düzeye taşıması için bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Robinson (2006), “kentsel öğrenme” kavramını ele alarak, gelişmekte olan ülkelerdeki yenilikçi çözümlerin küresel kentsel gelişim söylemine nasıl katkıda bulunabileceğini analiz etmiştir. Bu bağlamda, iki yönlü bilgi akışı ve karşılıklı öğrenme süreçlerinin hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkeler için kazan-kazan bir durum yaratabileceği belirtilmiştir. Robinson bu kitabında, şehirlerin "sıradan" olarak anlaşılması gerektiğini ve kentsel teorinin sadece birkaç zengin şehrin deneyimlerine dayanmak yerine, tüm şehirleri kapsamaması gerektiğini savunur.

Ayrıca, uluslararası iş birliği kapsamında finansal destek ve kapasite geliştirme projelerinin de önemi büyüktür. World Bank (2018) raporunda, gelişmekte olan ülkelerin karşılaştığı altyapı finansmanı açıklarını kapatmak için kamu-özel sektör ortaklıklarının teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Raporda, uluslararası fonların etkin bir şekilde kullanılması ve finansal sürdürülebilirliğin sağlanması için şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarının güçlendirilmesi önerilmiştir. Bir diğer önemli boyut ise toplumsal kapsayıcılıktır. Sassen (2011), uluslararası iş birliğinin yalnızca teknik veya ekonomik düzeyde değil, aynı zamanda sosyal adalet ve toplumsal eşitlik perspektifinden ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda, özellikle dezavantajlı grupların (kadınlar, göçmenler, düşük gelirli bireyler) kentsel gelişim projelerine dahil edilmesi için uluslararası normlar ve standartların yerel uygulamalara entegre edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Son olarak, dijitalleşme ve veri paylaşımı, uluslararası iş birliğinin yeni bir boyutunu oluşturmaktadır. Batty (2013), “akıllı şehir” teknolojilerinin geliştirilmesinde uluslararası bilgi paylaşımının rolünü analiz etmiş ve bu teknolojilerin, kentsel sorunlara yenilikçi çözümler sunmak için nasıl kullanılabileceğini açıklamıştır. Özellikle veri analitiği ve dijital altyapının geliştirilmesi, şehirlerin kentsel planlama süreçlerinde daha etkin ve esnek bir şekilde hareket etmelerini sağlamaktadır.

1.3. Türkiye’de Yönetişimde Katılımın Mevcut Durumu ve Güçlendirilmesi İçin Yapılabilecekler

Türkiye’deki kentsel büyümenin dinamiklerini ve karşılaşılan zorlukları inceleyen Erkip (2003), hızlı nüfus artışı ve göçün kentsel gelişimi nasıl etkilediğini analiz edip kentsel yönetim ve planlamada karşılaşılan sorunlara değinerek, toplumsal katılımın önemine vurgu yapmıştır. Göçmen ve Toprak (2017), Türkiye’deki kentsel planlama süreçlerinde halk katılımının yasal çerçevesini ve son dönemlerdeki sorunları incelemişlerdir. Katılım süreçlerinin yasal düzenlemelerdeki yeri ve uygulamada karşılaşılan eksikliklere dikkat çekerek, halkın daha etkin katılımını sağlamak için önerilerde bulunmuşlardır. Yücekök (2015), Türkiye’deki yerel yönetimlerde halk katılımının durumunu değerlendirip, yasal düzenlemelerin halk katılımını nasıl teşvik edebileceğini ve uygulamada karşılaşılan engelleri inceleyerek yerel yönetimlerin katılım süreçlerinde daha etkin olabilmesi için öneriler sunmuştur. Coşkun (2020), Türkiye’de çevresel karar alma süreçlerinde halk katılımının yasal çerçevesini ele almış, mevcut yasal düzenlemelerin halk katılımını nasıl etkilediğini ve bu düzenlemelerin etkinliğini artırmak için yapılması gereken değişiklikleri tartışmış, çevresel adalet ve katılım arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kaya ve Çetin (2018), Türkiye’deki kentsel planlama süreçlerinde sosyal eşitlik konusunu ele almışlardır. Farklı toplumsal kesimlerin kentsel planlama süreçlerine nasıl katıldığını ve bu süreçlerdeki eşitsizlikleri incelemişler,

sosyal eşitliği sağlamak için politika önerileri sunmuşlardır. Tanyeli ve Ertan (2019), Türkiye'deki kentsel yenileme projelerinin sosyal dışlanma üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Kentsel yenileme projelerinin farklı toplumsal kesimlerde nasıl algılandığını ve bu projelerin sosyal eşitsizlikleri nasıl derinleştirdiğini tartışarak, daha kapsayıcı kentsel yenileme politikaları için önerilerde bulunmuşlardır. Balaban ve Sarı (2010), Türkiye'de sürdürülebilir kentsel gelişim için kurumsal kapasitenin artırılması konusunu ele almış, mevcut kurumsal yapıları ve kapasiteleri değerlendirerek, sürdürülebilir kentsel gelişimi teşvik etmek için yapılması gerekenler hakkında öneriler geliştirmişlerdir. Öztürk (2016), Türkiye'deki katılımcı kentsel yönetim için kapasite geliştirme konusunu incelemiş, yerel yönetimlerin ve diğer ilgili kurumların katılımcı süreçlerde daha etkin olabilmesi için gerekli kapasite geliştirme stratejilerini tartışarak başarılı katılımcı yönetim örneklerine de değinmiştir.

Gün vd. (2021)'ne göre Türkiye kentsel dönüşüm süreçleri istenilen düzeyde gerçekleşmemektedir. Yasalar katılımcı faaliyet olarak vatandaş sadece tek taraflı bilgi alışverişiyle sınırlamakta, vatandaşa sorumlu makamlarla müzakere hakkı verilmesi yeterli görülmektedir. Katılımcıların mahalleleri için yenilenmeye dair ihtiyaç istek ve önerilerini anlatabilecekleri mekanizmalar yoktur. Mahalle halkının yenilenmeye yönelik faaliyetlerini yürütebilecekleri, eylemlere aracılık edebilecek ve farklı çıkar gruplarını uzlaştırabilecek kolaylaştırıcı kurumlar yoktur. Elicin (2014)'e göre önemli eleştirilere maruz kalan mevcut mevzuat ve uygulamalar, vatandaşların otoriter, hegamonik, üstten verilen kararları dayatan, sivil toplum muhalefeti baskılayan kentsel dönüşüm süreçlerine maruz kalmalarına neden olmuştur. Tansel (2019)'e göre resmi süreçler kritik uzmanların rollerini ve projelerin tasarım- uygulamasında halkın katılımını azaltmaktadır. Balaban (2019)'a göre merkezi otorite, üniversiteler ve kamuoyuyla hatta diğer devlet kurumlarıyla koordinasyonu ve veri paylaşımını önemsememektedir. Kentel dönüşümde gerçekleşen olumsuzluklar nedeniyle mahalle derneklerinin protesto ve imza kampanyaları, medya ve sosyal medya faaliyetleri hatta güvenlik güçleriyle çatışmalar meydana gelmiştir. Gün vd. (2021), bir çok mahallelinin ve derneklerinin bölgeleri riskli alan olarak belirleyen kararlara karşı dava açtıklarını ve çok sayıda afet riski taşıyan yer olarak belirlenen alanın riskli alan belirlenmesinin iptal edildiğini, bu nedenlerle kentsel dönüşüm süreçlerinin aksadığını belirtir. Gün vd. (2021)'e göre ayrıca, iş akış yönetiminde uzman gruplarla doğrudan iş birliği fırsatı sağlayabilecek, kolektif zekayı önemseyen bir organizasyonun eksikliği vardır. Zira devlet kurumları, belediye yetkilileri ve tasarım ekipleri gibi farklı meslek grupları, toplanan tüm verileri ortak bir alanda görüntüleyebilmelidir. Böylece ortaklaşa olarak proje konuları üzerinde düşünebilecekleri, verileri yorumlayabilecekleri ve bunlara dayalı kararlar verebilecekleri bir ortam oluşturulmuş olur. Bu eksiklik, ele alınması gereken bir diğer sorundur.

Kent ve kentsel dönüşüm planlamalarında Türkiye’de uzman odaklı hiyerarşik bir karar alma mekanizması yürütülmektedir. Mevzuatlar, yapılmış planlara vatandaşların katılımını sağlamaya yönelik düzenlenmekte ve uygulanmaktadır (Günay, 1992). Örneğin 2012 yılında başlayan İstanbul kentsel dönüşüm sürecinde sınırlı bir halk katılımı söz konusudur. Yasal düzenlemeler ve uygulamalar kentsel dönüşümü üç temel fiziksel yapım aşaması olarak belirler. Önceki bazı çalışmalar bu sürecin kentsel siyaseti merkezileştirdiğini, vatandaşların çoğunu karar alma mekanizmalarının dışında bıraktığını ve farklı paydaş gruplarının katılımını ortadan kaldırdığını iddia etmiştir (Türkün 2011; Adanalı 2013; Elicin 2014; Balaban 2019; Tansel 2019). Bu noltada Türkiye’de teknoloji ve internetin vatandaş katılımını sağlama yolunda kullanılması büyük bir gerekliliktir. Zira Türkiye’de, nüfusun %70’ine tekabül eden 56 milyon internet kullanıcısı vardır (Statista, 2019). Bilgi İletişim Teknolojilerine (BİT) aşına olan bu nüfus (Gün ve diğ., 2021), günlük ortalama 3 saat

mobil internet ve %60 penetrasyon oranı ile 3 saat sosyal ağ kullanımı gerçekleştirir (Kemp, 2017). Sosyal medya platformlarını genelde çok etkin ve sürekli olarak kullanır. Ayrıca kentsel dönüşüm alanlarına ilişkin isteklerini web tabanlı platformlarda ve sosyal medya kanallarında dile getirme eğilimindedirler. Bu gerçekler ve rakamlar, Türk vatandaşlarının kentsel dönüşüm sürecinde BİT destekli katılım araç ve tekniklerini kullanma konusunda motive edilebileceğini göstermektedir (Gün ve diğ., 2021).

Tüm bunlarla birlikte, kentsel planlamanın her şeyden önce o kentte yaşayacak vatandaşlar için yapılması gerektiği hep göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durumda vatandaşların fiziksel- biyolojik ve sosyal- ruhsal sağlığına olumlu katkıları yapmak, özellikle gelecek kuşaklar için çevresel hassasiyetleri ön planda tutmak en temel hedeflerden olmalıdır. Türkiye gibi büyük deprem riski altında bulunan bir ülke özelinde vatandaşların depreme dayanıklı yapılardan oluşmuş kentsel alanlarda yaşamasını sağlamak birinci öncelik olmalıdır (Yamamoto ve Murota, 2009; Koç, 2021; Karancı ve diğ. 2021). Bir diğer öncelik de, kentsel alan ve mekanların kent yaşayanlarındaki psikolojik ve sosyolojik etkilerinin dikkate alınmasına verilmelidir. Bu bağlamda örneğin zemin kat mimarisinin kentsel planlama ve kentsel dönüşüm süreçleri ile nasıl ilişkilendirildiği, zemin katların şehirlerin kamusal alanları ve toplumsal dinamikleri üzerindeki etkileri, modern şehirlerdeki mimari yapılar ve bunların kentsel planlama süreçlerindeki rolleri, kent mimarisinin şehirlerin dönüşümü ve planlamasına etki ve katkıları kapsamıca değerlendirilmelidir (Gehl, 2010; Ponzini ve Nastasi, 2016; Koç, 2022). Kentsel planlamanın çevresel hassasiyetleri dikkate alınarak yapılması gerektiği ise günümüzde artık çok açık bir gerçekliktir (Özlüer, 2022; Koç, 2023b). Bu hususların önem kazanabilmesi, ancak bilinç seviyesi yükselmiş ve bu konularda talepkar olabilecek bir halkın varlığı ile gerçekleşebilir. Dolayısıyla kent halkının fiziksel- biyolojik ve psikolojik- sosyolojik gereksinimlerinin farkında olan, bu gereksinimleri ısrarla talep eden bir halk olması önemlidir. Bu yönde bir kültürel gelişme ancak kentsel konularda sürekli vatandaş eğitimi ve katılımının sürdürülebilmesiyle mümkündür. Ayrıca kadınlar, yaşlılar veya engelliler için özel katılım mekanizmaları geliştirilebilir.

2. Bulgular

1. Katılım mekanizmaları ekonomik- politik tavizler ve çıkarlar bağlamında değil de çevresel hassasiyetler merkezinde bir uzlaşma kültürüne dayanarak oluşturulabilirse, sürdürülebilirlikte içkin bir güçtür (Dryzek, 2005).

2. Kentsel aktörlerin katılım süreçlerine dahil edilerek yönetim ortakları haline getirilmesi, illegal kentsel bölgelerin iyileştirilip dönüştürülebilmesinde ve kentsel alanlarda sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli unsurlar olarak görünmektedir (Parnell ve Robinson, 2006; Berner, 2001).

3. Bazı eleştirmenler, katılımın sadece sembolik bir rol oynadığını ve gerçek karar alma süreçlerine etkisi olmadığını iddia etmektedir (Arnstein, 1969; Cornwall ve Coelho, 2006).

4. Toplum içindeki farklı gruplar arasındaki eşitsizlikler, katılım sürecinde bazı grupların sesinin diğerlerine göre daha az duyulmasına veya dikkate alınmasına neden olabilir (Cornwall, 2004; Gaventa ve Cornwall, 2006).

5. Kentsel alanların giderek artan nüfus ve ekonomik faaliyetlerle birlikte karmaşık bir yapıya sahip olması, kentsel gelişim süreçlerinin yönetimini daha zorlu hale getirir. Kentsel alanlarda artan nüfus ve ekonomik faaliyetlerin neden olduğu karmaşıklığın kentsel yönetim üzerinde oluşturduğu baskının da etkisiyle, yönetimde zaman kaybı ya da hedef sapmaları oluşturabileceği düşünülen topluluk katılımı ihmal edilir. Bu nedenle geleneksel kentsel gelişim kararları genellikle doğrudan üst düzey yöneticiler tarafından alınır (Healey, 1992).

3. Sonuç

Türkiye’de katılımın etkin bir şekilde gerçekleşmesi için katılımcı eğitim programları düzenlemek, katılımın önündeki engelleri aşmada etkili olabilir. Çeşitlilik ve kapsayıcılığı teşvik etmek ve iletişim araçlarını çeşitlendirmek gibi stratejiler izlenebilir. Gerçekleştirilmiş bazı çalışmalardan örneklerle, bu konularda yapılabilecekler hakkında bir iç görü sağlanabilir. Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan “Kadın Kooperatifleri Projesi” gibi yerel yönetimler, kadınların ekonomik ve toplumsal hayata daha aktif katılmalarını sağlamak amacıyla çeşitli katılım programları başlatmıştır (İBB,ty.). Bu projede, kadınlara yönelik katılımcı eğitimler, girişimcilik kursları ve kooperatif yönetim seminerleri düzenlenmiş, kadınların ekonomik olarak güçlenmeleri ve karar alma süreçlerinde aktif rol almaları teşvik edilmiştir. Çankaya Belediyesi tarafından yürütülen “Katılımcı Planlama ve Yönetişim” projesi, yerel yönetimlerin ve vatandaşların etkileşimini artırarak toplumsal katılımı teşvik etmiştir (ÇB, ty.). Belediyenin internet sitesi üzerinden yapılan anketler ve dijital platformlarda gerçekleştirilen halk oylamaları sayesinde vatandaşların kentsel projelerde daha fazla söz sahibi olmaları sağlanmıştır. Bu tür platformlar, yerel yönetimlerin vatandaşların görüş ve önerilerini hızlı bir şekilde almasına olanak tanır. Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilen "Kentsel Dönüşüm Eğitim Programı", özellikle düşük gelirli mahallelerde yaşayan vatandaşlara yönelik düzenlenmiş ve onların kentsel dönüşüm süreçlerine katılımı teşvik edilmiştir (Ç.K.K., ty.). Bu programda, katılımcılara kentsel dönüşüm yasaları, haklar ve süreçler hakkında bilgi verilmiş ve pratikte nasıl daha etkili rol alabilecekleri üzerine eğitimler sunulmuştur. Eğitimler, çeşitli medya kanallarında (TV, internet, broşürler) yapılan duyurularla desteklenmiştir. Bursa Büyükşehir Belediyesi, "Kentsel Yönetişim Atölyeleri" düzenleyerek katılım süreçlerinde karşılaşılan engelleri aşmaya yönelik çözümler geliştirmiştir (MBB, ty.). Bu atölyelerde, katılımcılara kentsel dönüşüm süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar anlatılmış ve bu zorluklarla başa çıkabilmek için toplumsal dayanışma ve kolektif çözümler üretmeleri teşvik edilmiştir. Atölyeler, yerel halktan katılımcılar ve uzmanlar arasında diyalog ortamı oluşturmuş, karşılıklı anlayışı artırmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından başlatılan “Engelli Bireyler İçin Katılımcı Yönetişim Projesi” ile engelli bireylerin toplumsal karar alma süreçlerine katılımı artırılmıştır. (İZBB, ty.). Proje kapsamında, engelli bireylerin erişebilirlik sorunlarına çözüm üreten dijital platformlar kurulmuş ve özel eğitim programları ile engelli vatandaşların katılım süreçlerine dahil olmaları sağlanmıştır. Bu tür projeler, toplumsal çeşitliliği artırırken, katılımcı süreçlerin daha kapsayıcı hale gelmesini sağlar. Son yıllarda, dijital teknolojilerin kentsel katılım süreçlerindeki artan etkisinden faydalanmak, toplumdaki dijital uçurum ve dijital okuryazarlık eksikliği gibi sorunların üstesinden gelmeye yönelik çalışmalar yapmak da önem kazanmaktadır. Türkiye'deki kentsel gelişim süreçlerinde katılımın rolü ve mevcut durumu literatürde detaylı şekilde ele alınmalıdır. Bu konuda şu öneriler sunulabilir:

1-) Katılımın etkinliğinin değerlendirilmesi konusunda araştırma alanı olarak katılımcı süreçlerin etkinliğini ölçmek ve değerlendirmek, veri seti olarak katılımcıların görüşleri, katılım türleri (online, yüz yüze, anket, vs.), karar alma süreçlerinde elde edilen çıktılar dikkate alınabilir. Katılım süreçlerine dair deneyimleri, avantajları ve zorlukları belirlemek için geniş çaplı anketler ve derinlemesine mülakatlar yapılabilir. Katılımcıların motivasyonları, katılım düzeyleri ve karar alma süreçlerine katkıları değerlendirilebilir.

2-) Katılımcı yönetim modellerinin kentsel gelişimde nasıl daha etkili kullanılabileceği konusu araştırma alanı olarak seçilip, katılımcı yönetim uygulamaları, yerel yönetimler, kentsel gelişim projeleri veri setleri olarak kullanılabilir. Katılımcı yönetiminin nasıl daha verimli hale getirilebileceğine dair vaka analizleri yapılabilir. Ayrıca,

yerel yönetimlerin katılımcı yönetim süreçlerinde karşılaştıkları engeller ve bu engellerin nasıl aşılabileceğine dair çözüm önerileri geliştirilebilir.

3-) Toplumsal eşitsizliklerin kentsel gelişimde katılım süreçlerine nasıl yansıdığını belirlemek için, demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, gelir seviyesi), katılımcı davranışlar, kentsel gelişim projelerindeki katılım oranları, veri seti olarak değerlendirilebilir. Farklı sosyo-ekonomik grupların katılım oranlarının incelenmesi ve eşitsizlikleri azaltmaya yönelik politikaların geliştirilmesi için, toplumsal cinsiyet, engellilik durumu gibi faktörlerin katılım üzerindeki etkileri üzerine derinlemesine çalışmalar yapılabilir.

4-) Akıllı şehir uygulamaları ve dijital platformların kentsel gelişimde katılımı nasıl artırabileceği ve daha kapsamlı hale getirebileceği üzerine, dijital platformlar üzerinden toplanan katılım verileri, kullanıcı geri bildirimleri, etkileşim oranları dikkate alınarak, çalışmalar yapılabilir.

5-) Sosyal medyanın kentsel gelişim kararlarında nasıl bir rol oynadığını araştırmak için, sosyal medya etkileşimleri, halkın geri bildirimleri, belediye duyuruları ve sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımlar incelenerek, sosyal medyanın katılımı artırma ve yönetim süreçlerinde şeffaflığı sağlama potansiyeli araştırılabilir.

6-) Eğitim seviyesinin katılıma etkisini anlamak için, eğitim düzeyine göre katılım oranları, demografik veriler, eğitimle ilgili anket sonuçları üzerinden değerlendirilerek yapılabilir. Katılımcı eğitim programları geliştirilerek daha geniş bir kitleye hitap edilmesi üzerine çalışmalar yapılabilir.

7-) Katılım süreçlerini izlemek ve veriyi sistematik bir şekilde toplamak için yeni yöntemler geliştirmek için katılım verileri, izleme araçları, süreç raporları dikkate alınarak, teknolojik sistemlerin kullanılması (örneğin; uygulama bazlı izleme, anket platformları vb.) üzerine araştırmalar yapılabilir.

8-) Katılımın teşvik edilmesi için politika geliştirme stratejileri geliştirmek amacıyla, katılım politikaları, yerel yönetimlerin uyguladığı teşvikler, halkın geri bildirimleri kullanılarak, katılımcı yönetimi teşvik eden, katılım oranlarını artırmaya yönelik somut politika önerilerinin geliştirilmesi üzerine çalışmalar yapılabilir.

9-) Katılımcı demokrasinin ve yönetim eğitimlerinin kentsel gelişim süreçlerinde nasıl daha etkili kullanılabileceği üzerine, eğitim programları, katılımcı geri bildirimleri, yerel halkla yapılan seminer sonuçları incelenerek, katılımcı yönetim eğitimleri geliştirilebilir. Halkın bilinçlendirilmesini sağlayabilecek eğitimlerin farklı yaş grupları ve toplumsal kesimler için özelleştirilmesi üzerine araştırmalar yapılabilir.

Çatışma Beyanı/ Conflict Declaration:

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
There is no conflict of interest in this study.

Etik Kurul İzni/ Ethics Committee Permission:

Bu çalışma Etik Kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasındadır. Çalışmada bilimsel, etik ilkelere uyulmuş ve yararlanılan tüm çalışmalar kaynakçada belirtilmiştir.

This study is among the studies that do not require Ethics Committee authorisation. In the study, scientific and ethical principles were followed and all the studies used were indicated in the bibliography.

Kaynakça

- Adanalı Y. 2013. Urban transformation and law on disaster prevention: a pretext for lucrative investment, perspective. *Pol Anal Commentary Turkey*. 3:37–39.
- Aksu, H., ve Taştekin, A. (2020). Kent konseylerinin yerel demokrasiye katkısı: Kent konseyleri üzerine bir araştırma. *Afyon Koc. Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(TBMM’nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı), 190-203.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Arslan, Ş. (2017). Türkiye’de Yerel Yönetişim ve Kent Konseyleri: Adana Örneği, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi).
- Atılğan, Z., & Yıldırım, K. (2022). Türkiye’de Yerel Yönetişim Modeli Olarak Kent Konseyleri: Gerekliliği ve Karşılaşılan Temel Açmazları Üzerine Bir Değerlendirme. *Takvim-i Vekayi*, 10(2), 178-213.
- Balaban M.Ş. (2019) Hazard-prone cities and recent challenges in the case of urban transformation experience of Turkey. In: Ozdemir Sarı OB, Ozdemir S, Uzun N, editors. *Urban and regional planning in Turkey*. Cham: Springer; p. 235–259.
- Balaban, O. ve Sarı, S. (2010). Enhancing institutional capacity for sustainable urban development in Turkey. *Public Administration and Development*, 30(2), 117-130.
- Batty, M. (2013). *The new science of cities*. MIT press.
- Batty, M., Axhausen, K. W., Giannotti, F., Pozdnoukhov, A., Bazzani, A., Wachowicz, M., ... & Portugali, Y. (2012). Smart cities of the future. *European Physical Journal Special Topics*, 214(1), 481-518. doi:10.1140/epjst/e2012-01703-3
- Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544-559. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2008.1573>
- Berner, E. (2001). Learning from informal markets: Innovative approaches to land and housing provision. *Development in Practice*, 11(2-3), 292-307.
- Bozkurt, A. (2023). Akıllı Kentlerde Dijital Yönetişim: E-Belediyecilik Uygulamaları. *Urban 21 Journal*, 1(1), 69-80.
- Buz, S., ve Ayyıldız, A. A. (2019). Sosyal hizmette toplum merkezleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 187-212.
- Campbell, T. (2012). *Beyond smart cities: How cities network, learn and innovate*. London: Routledge.
- Cheema, G. S., & Rondinelli, D. A. (Eds.). (2007). *Decentralizing governance: Emerging concepts and practices*. Brookings Institution Press.
- Cornwall, A. (2002). Making spaces, changing places: situating participation in development. *IDS Working Paper*, 170.
- Cornwall, A. (2004). Spaces for transformation? Reflections on issues of power and difference in participation in development. *Institute of Development Studies Bulletin*, 35(2), 75-81.

- Cornwall, A., & Coelho, V. S. (2006). Spaces for change? The politics of citizen participation in new democratic arenas. *Environment and Planning A*, 38(5), 849-866.
- Coşkun, A. (2020). Legal framework for public participation in environmental decision-making in Turkey. *Journal of Environmental Law*, 32(2), 233-251.
- Ç.K.K. (nd) Kent koyseyl. kent yaşam., <https://www.cankayakentkonseyi.org.tr/karsilama>, erişim tarihi: 05.01.2025
- Çakır, E. (2023). 21. Yüzyılda Kentsel Dönüşüm ve Yeni Eğilimler. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 7(18), 118-144.
- ÇB (ty.) stratejik plan, erişim linki: <http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/tl9Me+CankayaBelediyesiSP0610.pdf>, erişim tarihi: 05.01.2025
- Desouza KC, Bhagwatwar A . 2014. Technology-enabled participatory platforms for civic engagement: the case of US cities. *J Urban Technol.* 21(4):25–50.
- Doğan, H. H. (2015). Yerel yönetimlerin kentsel dönüşüm uygulamaları sürecine halkın katılımı. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 505-544.
- Dryzek, J. S. (2005). *The politics of the earth: Environmental discourses* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Ekşi, R., & Şahin, E. (2024). Yerliler ve Suriyeli sığınmacılarda kültürlerarası iletişim engelleri, gruplar arası statü algısı ve kültürleşme tutumunun sosyokültürel uyuma etkisi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 67, 32-55. <https://doi.org/10.47998/ikad.1425026>
- Elicin Y . 2014. Neoliberal transformation of the Turkish city through the urban transformation act. *Habitat Int.* 41:150–155.
- Emrealp, S. (2005). *Yerel gündem 21 uygulamalarına yönelik kolaylaştırıcı bilgiler el kitabı*. Iula-Emme Yayını, 2-6.
- Erbay, E. (2019). Güç ve güçlendirme kavramları bağlamında sosyal hizmet uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(42), 41-64.
- Erkip, F. (2003). The dynamics of urban growth and its challenges in Turkey. *Cities*, 20(2), 85-94.
- Ertiö TP . 2015. Participatory apps for urban planning—space for improvement. *Plann Pract Res.* 30(3):303–321.
- Evans, P. (2002). *Livable cities? Urban struggles for livelihood and sustainability*. Berkeley: University of California Press.
- Evans-Cowley J, Hollander J . 2010. The new generation of public participation: internet based participation tools. *Plann Pract Res.* 25(3):397–408.
- Falco E, Kleinhans R . 2018. Digital participatory platforms for co-production in urban development: A systematic review. *Int J E-Plann Res.* 7(3):1–21.
- Farazmand, A. (2009). Building administrative capacity for the age of rapid globalization: A modest prescription for the twenty-first century. *Public Administration Review*, 69(6), 1007-1020. doi:10.1111/j.1540-6210.2009.02054.x
- Fox, J. (2007). The uncer. Relation. between transpar. and accountability. *Development in practice*, 17(4-5), 663-671.

- Freire , M. 2001 . “ Kent Yönetiminin Zorlukları. ” The Challenge of Urban Government: Policies and Practices , M. Freire ve R. Stren tarafından düzenlendi , xvii – xli . Washington, DC : Dünya Bankası
- Fung, A. (2006). Varieties of participation in complex governance. *Public Administration Review*, 66(s1), 66-75. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00667.x>
- Fünfgeld, H. (2015). Facilitating local climate change adaptation through transnational municipal networks. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 12, 67-73.
- Gaventa, J., & Barrett, G. (2012). Mapping the outcomes of citizen engagement. *World Development*, 40(12), 2399-2410.
- Gaventa, J., & Cornwall, A. (2006). Challenging the boundaries of the possible: Participation, knowledge and power. *IDS Working Papers*, 264, 1-24.
- Gehl, J. (2010). *Cities for People*. Island Press.
- Gibbs, G. R. (2007). *Analyzing qualitative data*. SAGE Publications.
- Gleeson, B., & Low, N. (2000). *Australian Urban Planning: New Challenges, new agendas*. (No Title).
- Göçmen, Z., & Toprak, M. (2017). Public participation in urban planning in Turkey: Legal framework and recent issues. *Land Use Policy*, 61, 249-258.
- Grindle, M. S. (2007). Good enough governance revisited. *Development Policy Review*, 25(5), 533-574. doi:10.1111/j.1467-7679.2007.00385.x
- Gross, JS ve R. Hambleton . 2007 . “ Küresel Eğilimler, Çeşitlilik ve Yerel Demokrasi. ” In *Governing Cities in a Global Era: Urban Innovation, Rekabet ve Demokratik Reform* , R. Hambleton ve JS Gross tarafından düzenlendi , 1 – 12 . New York : Palgrave Macmillan .
- Gün A., Pak B. & Demir Y. (2021) Responding to the urban transformation challenges in Turkey: a participatory design model for Istanbul, *International Journal of Urban Sustainable Development*, 13:1, 32-55.
- Günay, B. 1992 . *Mekan Planlamasında Temel Yaklaşımlar ve Temel Sorunlar: Türkiye Gerçektende Bir Değerlendirme* , Ankara : Yayınlanmamış Araştırma Makalesi .
- Güneş, M., ve Beyazıt, E. (2012). *Yerel gündem 21'den kent konseylerine*. Detay Yayıncılık.
- Haque, M. S. (2003). Citizen participation in governance through representation: Issue of gender in East Asia. *International Journal of Public Administration*, 26(5), 569-590.
- Healey, P. (1992). Planning through debate: The communicative turn in planning theory. *Town Planning Review*, 63(2), 143-162.
- Healey, P. (2010). *Making better places: The planning project in the twenty-first century*. Palgrave Macmillan.
- Innes, J. E., & Booher, D. E. (2010). *Planning with complexity: An introduction to collaborative rationality for public policy*. Routledge.
- Islam, M. A., & Sufian, M. A. (2022). Data analytics on key indicators for the city's urban services and dashboards for leadership and decision-making. *arXiv preprint arXiv:2212.03081*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2212.03081>

- İBB (nd.) Kadın yoksulluğu ile mücadelede kadın kooperatifleri, erişim linki: https://sosyalhizmetler.ibb.gov.tr/dosyalar/kadin_kooperatifleri_destegi.pdf, erişim tarihi: 05.01.2025
- İZBB (nd) Hedef engelsiz İzmir, <https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/hedef-engelsiz-izmir/1400/4>, 05.01.2025
- Karancı, A. N., Akşit, B., & Dirik, G. (2021). İzmir Deprem Afetinden Etkilenenler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Depremle İlgili Toplumsal Bilinci Etkileyen Faktörlerin Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 185-204.
- Karasu, M. A., Çelik, L. ve C., Altıparmak (2020), 101 Soruda Kent Konseyi, Seçkin Kitabevi, Ankara.
- Kaya, Y., & Çetin, F. (2018). Social equity in urban planning: A case study from Turkey. *European Planning Studies*, 26(6), 1234-1251.
- Kemmis, S. (1982) Action research planner, New York : Deaking University Press .
- Kemp S (2017). Digital in 2017: global overview we are social. We are Soc. Hootsuite . <https://wearesocial.com/uk/special-reports/digital-in-2017-global-overview>
- Kent Konseyler Birliği (2021). II. Kent Konseyleri Sempozyumu, <http://kentkonseylerisempozyumu.com/sayfa/sempozyum-hakkinda.html>. (E.T. 25.12.2024).
- Keohane, R.O., and Victor, D.G. (2011) “The Regime Complex for Climate Change.” *Perspectives on Politics* 9: 7–23.
- Kitchin, R. (2014). The real-time city? Big data and smart urbanism. *GeoJournal*, 79(1), 1-14. doi:10.1007/s10708-013-9516-8
- Koç, V. (2021). Mevcut binalarda taşıyıcı sistem düzensizliklerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (33), 32-39. <https://doi.org/10.31590/ejosat.1008230>
- Koç, V. (2022). İkonik Mimarının Zemin Kat Mimarisi ve Mimarının Stres Gidermedeki Rolü ile Birlikte Ele Alınması. In C. Özalp & E. Hürdoğan (Eds.), *Mühendislik Alanında Ulusal Araştırmalar III* (pp. 191- 212). İzmir: Serüven Yayınevi.
- Koç, V. (2023a). Investigation of Some Real Estate Valuation Problems in Turkey. *Journal of Advanced Research in Natural and Applied Sciences*, 9(4), 854-870.
- Koç, V. (2023b). Küresel Kentsel Gelişimin Çevresel Etkileri Üzerine bir İnceleme. *Journal of Emerging Economies & Policy*, 8(1).
- Koç, V. (2024a) A Look at the Problem of Slumps and Urban Transformation Studies In the World Through the Analysis of Some Examples In Ankara. *Kent Akademisi*, 17(1), 43-59. <https://doi.org/10.35674/kent.1369441>
- Koç, V. (2024b) Suggestions for Urban Transformation through Two Applications in Ankara, the Capital of Türkiye. *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 9-10.
- Küçükşen, M. ve Yaman, M. (2018). Yerel demokrasinin gelişimi sürecinde kent konseylerinin rolü ve işlevselliği: Bursa ve Yalova kent konseyi örneği. *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1) , 64-85.
- Macintosh, A. (2004). Characterizing e-participation in policy-making. *Proceedings of the 37th Annual Hawaii International Conference on System Sciences* (pp. 1-10). doi:10.1109/HICSS.2004.1265300

- Manning, C., & Schutze, H. (1999). Foundations of statistical natural language processing. MIT press.
- MBB (ty) Kadın kooperatifleri ağ geliştirme etkinliği, erişim linki: <https://www.marmara.gov.tr/tr/kadin-kooperatifleri-ag-gelistirme-etkinligi-8-aralikta-istanbulda-duzenleniyor>, erişim tarihi: 05.01.2025
- Meijer, A., Gil-Garcia, J. R., & Bolívar, M. P. R. (2016). Smart city research: Contextual conditions, governance models, and public value assessment. *Social Science Computer Review*, 34(6), 647-656. doi:10.1177/0894439315618890
- Messeter J, Claassen H, Finnan C . 2012. Participatory design in the developing world: issues and opportunities from case studies of adapting Nordic participatory approaches to a South African context. In SANORD international symposium 2012 (South African-Nordic Centre); Aarhus University, Denmark.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Quali. data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Montuori, A. (2003). La complessità della creatività e la creatività della complessità. *Élites*, 3, 42-48.
- Mouffe, C. (2000). *Wittgenstein, political theory and democracy. The democratic paradox*, Verso, London, 154p.
- Nabatchi, T. (2012). Putting the “public” back in public values research: Designing participation to identify and respond to values. *Public Administration Review*, 72(5), 699-708. doi:10.1111/j.1540-6210.2012.02544.x
- Nam, T., & Pardo, T. A. (2011). Conceptualizing smart city with dimensions of technology, people, and institutions. *Proceedings of the 12th Annual International Digital Government Research Conference: Digital Government Innovation in Challenging Times* (pp. 282-291). doi:10.1145/2037556.2037602
- Neslihan, S. S., ve Aykut, K. (2020). Kentsel Dönüşüm Projelerinin Akıllı Büyüme İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilebilmesine Yönelik Bir Model Önerisi. *Ege Mimarlık.Ekim sayısı*, s. 94- 101.
- Ostrom, E. (2009). “A Polycentric Approach for Coping With Climate Change.” *World Bank Policy Research Working Paper* 5095
- Örselli, E.,ve Akbay, C. (2019). Teknoloji ve kent yaşamında dönüşüm: akıllı kentler. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(1), 228-241.
- Özdemir, A. (2019). Katılımcı Planlama İçin Yöntem Yaklaşımı: Sakarya Mahallesi Parkı Örneği, Denizli-Türkiye. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 9(1), 233-243.
- Özlüer, I. Ö. (2022). "İklim Krizi ve Afet Planlaması: Türkiye’nin Kalkınma Planlarına Yansıyan Afet Stratejisi." *Memleket Siyaset Yönetim*, 17(37), 397-420.
- Öztürk, M. (2016). Capacity building for participatory urban governance in Turkey. *International Journal of Public Administration*, 39(6), 431-442.
- Parnell, S., & Robinson, J. (2006). Development and urban policy: Johannesburg’s City Development Strategy. *Urban Studies*, 43(2), 337-355.

- Paul , S. 2010 . “ Hindistan'da Kentsel Büyüme ve Yönetişim - Genel Bir Bakış. ” In Urban Infrastructure and Governance , editör: G. Ramesh , V. Nagadevara , G. Naik ve AB Suraj , 1 – 10 . Yeni Delhi : Routledge .
- Phillips, L. ve S. Ilcan . 2004 . “ Kapasite Geliştirme: Kalkınmanın Neoliberal Yönetişimi .” Kanada Kalkınma Araştırmaları Dergisi 25 (3): 393 – 409 .
- Pieterse, E. (2008). City futures: Confronting the crisis of urban development. London: Zed Books.
- Ponzini, D., & Nastasi, M. (2016). Starchitecture: Scenes, Actors, and Spectacles in Contemporary Cities. Monacelli Press.
- Poplin A . 2012. Playful public participation in urban planning: A case study for online serious games. Comput Environ Urban Syst. 36(3):195–206.
- Pugh, C. 2001 . Gelişmekte olan ülkeler için konut sektörü geliştirme teorisi ve uygulaması, 1950–99 . Konut Çalışmaları , 16(4): 399 – 423 .
- Rainey, H. G., & Bozeman, B. (2000). Comparing public and private organizations: Empirical research and the power of the a priori. Journal of public administration research and theory, 10(2), 447-470.
- Robinson, J. (2006). Ordinary Cities: Between Modernity and Development, Routledge, 204 p.
- Rodríguez-Bolívar, M. P. (2015). Transforming city governments for successful smart cities. Springer.
- Salomone M. & Messina M. (2011) Complex, Ecological, Creative: The Modern City and Social Change, World Futures, 67:2, 79-92.
- Sassen, S. (2018). Cities in a world economy. Sage Publications.
- Satterthwaite, D. (2007). The transition to a predominantly urban world and its underpinnings. Human Settlements Discussion Paper Series, Urban Change-4. London: International Institute for Environment and Development.
- Savage, D. ve S. Dasgupta . 2006 . “ Kentsel Hizmetlerin Sunumu için Yönetişim Çerçevesi. ” In India Infrastructure Report 2006 – Urban Infrastructure , RB Lall tarafından düzenlendi , 42 – 58 . Yeni Delhi : Oxford University Press .
- Saylam, A. (2020). Türkiye'de Bakanlıkların Web Siteleri Üzerinden E-Katılım Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 41, 20-36.
- Sennett, R. (2012). Together: The rituals, pleasures, and politics of cooperation. Yale University Press.
- Statista (2019) Number of internet users in Turkey from 2013 to 2019. <https://www.statista.com/statistics/369725/internet-users-turkey/>
- Stren , R. (2007) Gelişmekte Olan Ülkelerde Kentsel Yönetişim: Deneyimler ve Zorluklar. ” In Governing Cities in a Global Era: Urban Innovation, Rekabet ve Demokratik Reform , Düzenleyen R. Hambleton ve JS Gross , 57 – 69 . New York : Palgrave Macmillan
- Svara, J. H., & Denhardt, J. (2010). The connected community: Local governments as partners in citizen engagement and community building. ICMA Press.

- Şen, E. (2023). Yerel Yönetimlerde Dijital Dönüşüm ve Akıllı Kent Uygulamaları: Çeşitli Tartışmalar. *Journal of Econo., Business, Politics, & Int. Relat. Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişk. Dergisi (JEBPIR)*, 9.
- Tansel CB . 2019. Reproducing authoritarian neoliberalism in Turkey: urban governance and state restructuring in the shadow of executive centralization. *Globalizations*. 16(3):320–335.
- Tanyeli, G., & Ertan, S. (2019). Urban regeneration and social exclusion: Case studies from Turkey. *Housing Studies*, 34(7), 1135-1152.
- Thinyane M, Bhat K, Goldkind L, Cannanure VK (2018, August). Critical participatory design: reflections on engagement and empowerment in a case of a community based organization. In *Proceedings of the 15th participatory design conference; Hessel & Genk, Belgium: full papers-volume 1; ACM*. p. 2
- Turner, J. F. C. (1968). Housing priorities, settlement patterns, and urban development in modernizing countries. *Journal of the American Institute of Planners*, 34(6), 354-363.
- Turner, J. F. C., & Fichter, R. (Eds.). (1972). *Freedom to build: Dweller control of the housing process*. Macmillan.
- Türker-Devecigil P. (2006) The Role of Local Actors in Transforming Informal Settlements in Turkey for Sustainable Urban Development: The Ankara–Dikmen Valley Case, *International Planning Studies*, 11:3-4, 167-186.
- Türkün A . 2011. Urban regeneration and hegemonic power relationships. *Int Plann Stud*. 16(1):61–72.
- UN -Habitat. (2011). *Kentsel alanlarda iklim değişikliği azaltım tepkileri. İnsan yerleşimleri 2011 Küresel raporunda: Şehirler ve iklim değişikliği* (s. 91–129). Londra, Birleşik Krallık: Earthscan.
- UNCHS (Habitat). 2000 . “ UNCHS (Habitat) - İyi Kentsel Yönetim için Küresel Kampanya .” *Çevre ve Şehircilik* 12 (1): 197 – 202 .
- UN-Habitat (1996). *The Istanbul Declaration on Human Settlements*.
- UN-Habitat. (2016). *World cities report 2016: Urbanization and development – Emerging futures*. Nairobi: United Nations Human Settlements Programme
- Varsanyi, M. W. (2011). Neoliberalism and nativism: Local anti-immigrant policy activism and an emerging politics of scale. *International Journal of Urban and Regional Research*, 35(2), 295-311.
- Verba, S. and Nie, N. (1972). *Partic. In America: Social Equality and Political Democracy*. New York: Harper & Row.
- Vira, B. ve S. Vira . 2005 . Hindistan’ın Kentsel Çevresini Yönetmek: Sorunlar, Politikalar ve Politika . ” In *Urbanization and Governance in India* , E. Hust ve M. Mann tarafından düzenlendi , 29 – 60 . Yeni Delhi : CSH-Manohar .
- Wampler, B. (2012). Participatory budgeting: Core principles and key impacts. *Journal of Public Deliberation*, 8(2), Article 12. doi:10.16997/jdd.142
- Winschiers H . 2006. The challenges of participatory design in an intercultural context: designing for usability in Namibia. *PDC 2006*. Trento, Italy; p. 73–76.

World Bank (2018) Financing for Development: Enhancing the Financial Safety Net for Developing Countries. erişim adresi: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/2b6a55d9-7b80-58fb-a9b3-d1a047ed045f> erişim tarihi: 06.01.2025

Yamamoto, S., & Murota, M. (Eds.). (2009). Urban Seismic Risk: The Kobe Earthquake. Springer.